

نقد و بررسی رویکردهای بی‌نیازی وجود خدا از استدلال

محمد سالم محسنی*
رضا برنجکار**

چکیده

شناخت خدا، دغدغه اصلی انسان‌هاست و بشر از دوره‌های اولیه تاکنون، برای رسیدن به این هدف، راه‌های گوناگونی را رفته است؛ از شناخت شهودی و تزکیه دل تا معرفت عقلی و استدلالی. اما استدلال عقلی که یکی از راه‌های اساسی معرفت بشری است، همواره مورد نقد و نظر قرار گرفته است. برخی، باور به اثبات وجود خدا را نیازمند استدلال عقلی دانسته‌اند؛ در حالی که دیگران، وجود خدا را به خاطر فطری بودن و یا به دلایل دیگر، بی‌نیاز از استدلال عقلی دانسته‌اند؛ به طوری که مؤمنان در ایمان خود، بدون برهان نیز موجه و معقول خوانده شده‌اند. فرضیه بی‌نیازی خدا از استدلال را می‌توان در رویکردهای ایمان‌گرایی، معرفت‌شناسی اصلاح شده، شهودگرایی و فطرت‌گرایی جستجو کرد؛ اما با نگاهی توصیفی-تحلیلی، به این نتیجه می‌رسیم که: ایمان‌گرایی با اشکالات متعددی مواجه است و نمی‌تواند بی‌نیازی وجود خدا از استدلال را موجه سازد. شهودگرایی تنها برای جمع خاصی مقبولیت دارد. معرفت‌شناسی اصلاح شده، مؤمنان را در اعتقادشان موجه می‌نماید. تنها بر مبنای فطرت‌گرایی از نوع معرفت‌پیشینی، می‌توان وجود خدا را بی‌نیاز از استدلال دانست.

واژه‌های کلیدی: بی‌نیازی از استدلال، شهودگرایی، فطرت‌گرایی، ایمان‌گرایی، معرفت‌شناسی اصلاح شده، معرفت‌پیشینی خدا.

A Critical Examination of the Approaches that Belief in God does not need any argument

Mohammad Salem Mohseni *

Reza Berenjkar **

Knowing God is one of the basic concerns of human being for which he has experienced different ways such as intuitive knowledge, refinement of the soul and intellectual argument. But the latter which has been one of the most fundamental ways of knowing God has always been criticized. Some philosophers maintain that belief in God is justified as far as it is proved by the intellectual arguments while others maintain that belief in God is justified because it is an intuitive knowledge. Therefore theists are justified in their belief in God even without any proof.

The mentioned hypothesis can be seen in the following approaches; Fideism, Reformed Epistemology, Intuitionism and innate knowledge of God. By a descriptive- analytic approach, we come to this conclusion that fideism has encountered lots of difficulties and cannot justify the plausibility of belief in God without argument. Authenticity of intuition is personal and the reformed epistemology can justify theists in their belief in God. Therefore, the only way that suffices for a priori knowledge of God without any argument, is the innate approach according to which everyone knows God by creation.

Keywords: Needlessness to argument. Intuitionism. Fideism. Reformed epistemology. A priori knowledge of God.

---

* Ph.D Student at Al-mustafa International University, Qom.
E-mail: ms.muhseni@yahoo.com

** Associate Professor at Tehran University. E-mail: berenjkar@ut.ac.ir